

KLASİK EĞİTİM VE ENTEGRE EĞİTİM MODELİ İLE ÖĞRENİM GÖREN HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL DEĞERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF PERSONAL VALUES OF NURSING STUDENTS TRAINED BY CLASSICAL AND INTEGRATED TEACHING MODELS

Renginaz ÖZTÜRK DÖNMEZ* Prof.Dr.Ayla BAYIK TEMEL*

*E.Ü.Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD..

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada bir Hemşirelik Yüksekokulunda klasik eğitim ve entegre eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin kişisel değerlerinin karşılaştırılması amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı çalışmanın evrenini Hemşirelik Yüksekokulunda 2005 ve 2009 yılında öğrenim gören hemşire öğrenciler (N= 1357) oluşturdu. Araştırma örneklemini, 2005 yılında klasik eğitim modeli ile öğrenim gören 392 ve 2009 yılında entegre eğitim modeli ile öğrenim gören 382 olmak üzere, toplam 774 hemşire öğrenci oluşturdu (katılım oranı %57.0). Araştırma için Hemşirelik Yüksekokulu Bilimsel Etik Kurul onayı ve çalışmaya katılan öğrencilere çalışmaya ilişkin bilgi verilerek sözel onayları alındı. Veriler, anket formu ile toplandı. Anket formunun ilk bölümünde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, mesleği tercih etme nedenleri ve memnuniyetlerini belirlemeye yönelik 17 soru yer aldı. İkinci bölümde ise, Rokeach tarafından (1973) geliştirilen özgün ismi "A form of Values Survey" olan, 18 amaç ve 18 araç değer içeren "Değerler Anketi" kullanıldı. Öğrencilerden amaç ve araç değerleri ayrı ayrı ve en önemli buldukları değere "1", en önemsiz buldukları değer ifadesine "18" yazacak şekilde sıralamaları istendi. Araştırma verileri SPSS 12.0 programında sayı- yüzde dağılımları, ki kare, t testi ve varyans analizi ile değerlendirildi.

Bulgular ve Sonuç: Her iki eğitim modelinde öğrenim gören öğrencilerin en önemli gördüğü beş amaç ve araç değerinin benzer olduğu saptandı ($p>0.05$). En önemli beş amaç değerinin; "kendine saygı", "aile güvenliği", "mutluluk", "sevgi", "iç huzur" olduğu, en önemli görülen beş araç değerinin ise; "dürüst", "mantıklı", "sorumluluk sahibi", "bağımsız" ve "yardımsever" olduğu belirlendi. Klasik ve entegre eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, sahip oldukları değerlerin hemşirelik mesleki değerleri ile örtüştüğü belirlendi. Hemşirelik eğitim programında, meslek felsefesi, mesleki değer konularına daha fazla yer verilmesi ve değer temelli eğitimin, tüm derslere bütünleştirilerek işlenmesi önerildi.

Anahtar kelimeler: Kişisel değerler, hemşirelik öğrencisi, eğitim modeli

ABSTRACT

Objective: This study was planned with the aim of comparing personal values of nursing students who were trained by classical and integrated teaching models at a school of nursing.

Methods: *The study is a descriptive and comparative type. The study population consisted of 1357 nursing students who studied at a School of Nursing in 2005 and 2009 years. The sample of the research consisted of 392 students being trained by classical education model in 2005 and 382 students who being trained by integrated education model in 2009 with a total of 774 (participation rate 57.0 %). Approval of the Nursing Schools Ethics Committee for Scientific Research, and verbal informed consent of students were obtained. The data were collected via questionnaire form. In the first part of this form included 17 questions related to social demographic characteristics, reasons for choosing nursing as a profession and satisfaction of students. In the second part, it was used "A form of Values Survey", including 18 terminal values and 18 instrumental values developed by Rokeach in 1973. In this form, students are asked to rate and write the most important perceived value as a "18" in the two lists of values separately. The data were analyzed using SPSS 12.0 statistical program. Number, percentage and chi-square statistical test were used in analyses the data.*

Results and Conclusion: It was determined that students being trained by two teaching models had perceived the five most terminal and instrumental values similarly ($p>0.05$). The five most important terminal values were determined as; "self respect", "family security", "happiness", "mature love", "inner harmony". The five most important terminal values were determined as; "honest", "logical", "obedient", "independent" and "helpful". Statistical differences were found between other perceptions such as; "a world of beauty", "a exciting life" and "social recognition" as terminal values ($p<0.05$). It was found that the both two groups were more similar to nursing Professional values, the class year progressed. It is suggested that professional philosophy and professional values should be included in nursing curriculum and value-based education should be integrated into all courses.

Key words: *Personal values, nursing student, educational model*

GİRİŞ

Hemşirelik mesleğinin sağlığı yükseltme, hastalıkları önleme, sağlığı geliştirme ve acıyı azaltma olmak üzere dört temel sorumluluğu bulunmaktadır (International Council of Nursing [ICN] 2007). Hemşirelerin bu sorumlulukları yerine getirirken, yalnızca mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olmaları yeterli olmayıp, aynı zamanda mesleğinin gerektirdiği değerleri, davranış ve tutumları da bilmeleri ve sergilemeleri gerekmektedir (Altun 2002, Altun 2003, American Nurses Association [ANA] 2008). Hemşireler, mesleki sorumluluklarını yerine getirirken hastaların bakımı konusunda pek çok kararlar vermek durumundadırlar. Hastaya nasıl bir bakım verileceği ya da hastaya kendi bakımı için nasıl yardımcı olunabileceği yönünde verilen her karar ise, kişisel ve mesleki değerlere dayanır (Fogerman 1997, Martin ve ark. 2003, Duran 2004, ICN 2007). Sağlık bakımı veren profesyoneller olarak hemşireler, kişisel ve mesleki değerlerini anlama ve belirlemeden yoksun olunca, mesleki rollerini algılamada zorlanırlar (Bahçecik ve Pek 1998, Dinç ve Ulusoy 1998, Altun 2002, Rassin 2008, Kaya ve ark. 2012b). Bu nedenle, değerlerin incelenmesi hem bireysel hem de mesleki düzeyde bilgi vermesi açısından önemlidir.

Değerler konusunda birçok tanım bulunmasına rağmen, yeterince açıklığa kavuşturulduğunu söylemek zordur (Kaya ve ark. 2012a). Rokeach (1973) değeri;

belirli bir davranış ve varoluş amacının kişisel ve toplumsal olarak karşıtlarına tercih edilmesine dair bir inanç olarak tanımlanmaktadır. Değer, kişilerin kendileri ve başkaları için anlamlı buldukları eylemler/davranışlar ve bu eylemleri üreten şemalar olarak da tanımlanmaktadır. Daha yalın bir ifade ile değer, neyin iyi, neyin kötü olduğuna ilişkin inançtır. Değerler varoluşumuzun temelini oluşturur, hayatımızdaki öncelikleri belirler ve dünyadaki varlığımızı biçimlendirir. Bir değer, bireyin bilinçli ya da bilinçsiz olarak, bir eyleme yönelmesi, durum ve konulara uygun tutum sergilemesi ve geliştirmesi, kendi ve diğerlerinin ahlaki kararları ve başkaları ile kendini karşılaştırması için bir standart ya da ölçüt olarak alınır (Bilgin 1999, McNeese-Smith ve Crook 2003, Duran 2004).

Kişisel değerler sistemi, bireyin içinde bulunduğu toplumun diğer üyeleri ile birlikte paylaştığı kültür tarafından biçimlendirilir (Friedman ve ark. 2003, Özensek 2003, Coşkun ve Yıldırım 2009). Başka bir deyişle; iletişim içinde olunan kişilerin, rol modellerinin farkedilmesi bireyin kendi deneyimleri, güdüleri, farklı yaşam biçimlerinin görülmesi ve farklı felsefelerin öğrenilmesi değerlere etki ederek zamanla gelişir ve bu gelişim davranışlara yansır (Bahçecik ve Pek 1998, Altun 2002). Mesleki eğitim veren kuruluşlar, bilgi ve beceri kadar, o mesleğe ilişkin değer ve tutumların ilk kazandırılacağı yerlerdir (Kasapoğlu 1992). Hemşirelik eğitimindeki sosyalizasyon süreci de, kişisel değerlerin değişimini ve mesleki hemşirelik değerlerinin kazanılmasını içermektedir (Martin ve ark. 2003, Özsoy ve Vatan 2007, Rassin 2008, Kaya ve ark. 2012a). Hemşire öğrencilerin kişisel değerlerinin mesleki değerlere uygun biçimde gelişmesi açıklama, model alma yolu ile temel hemşirelik eğitimi ve mesleki uygulamaların yürütüldüğü alanlarda gerçekleşir. Mesleki değerlerin gelişiminde hem hemşirelik eğitimi hem de hemşire öğrencilerin kişisel değerleri önemli olduğundan, öğrencilerin kişisel değerlerinin belirlenerek eğitim içeriğinin bu doğrultuda yönlendirilmesi önemlidir. Hemşirelik uygulamaları, hemşirenin sahip olduğu kişisel ve mesleki değerlerinin etkilediği çok sayıda kararları içerir (<http://www.kysu.edu/NR/rdonlyres>, Altun 2003, Acaroğlu 2008, Kaya ve ark. 2012a). Çağdaş hemşirelik eğitimi açısından, ülkemizde hemşirelik yükseköğretiminde/fakültelerinde, hemşirelik eğitimi klasik (disiplin temelli) ve entegre (sistem temelli) eğitim modelleri ile yürütülmektedir. Klasik eğitim modelinde birey merkezli bakımdan çok, hastalık ön planda olup, müfredat içeriği disiplin temellidir (Kocaman 2008). Entegrasyon belirli bilgilerin belirli bir amaç doğrultusunda bir araya getirilerek bütünleştirilmesi, bu yolla bilgilerin uygulamaya aktarılmasının kolaylaştırılmasıdır. Entegre eğitim verilen kurumlarda, hemşire öğrencilerin herhangi bir problem karşısında karar verme, sorun çözüme, otonomi becerilerinin klasik eğitim modeline göre daha iyi gelişebileceği ifade edilmektedir (Altun 2003, ANA 2008, Doğan 2008). Ülkemizde bazı yükseköğretimde/fakültelerinde klasik eğitim modeli ile eğitim yürütülürken, hemşirelik eğitiminde öngörülen hedeflere ulaşabilmek amacıyla, entegre eğitim modeline geçilmiştir. Entegre eğitim modelinde birinci, ikinci, üçüncü sınıflardaki hemşirelik dersleri temel tıp bilimleri dersleri ile entegre biçimde yürütülmektedir. Bu programda seçmeli dersler kapsamında ise, öğrencinin kişisel ve mesleki gelişimine katkısı olduğu düşünülen

üniversite yaşamına geçiş, topluma hizmet uygulamaları, güzel sanatlar, spor, kişisel gelişim, girişkenlik, eleştirel düşünme, pedagojik formasyon ile birlikte İngilizce yürütülen mesleki derste bulunmaktadır. Son sınıfta ise, intörnlük uygulaması yer almaktadır. İntörn programında öğrencinin profesyonel ve güvenli hizmet sunabilmesi için, üç yıllık hemşirelik eğitiminde kazandığı bilgi, beceri ve tutumları gerçek yaşam ortamında pekiştirmesi amaçlanmaktadır (Sabancıoğulları ve Doğan 2012, <http://www.ebys.ege.edu.tr>). Sahip olunan kişisel değerlerin mesleki eğitimden etkilendiği belirtilmektedir (Rassin 2008 Kasapoğlu 1992, Lamsa ve ark. 2000, Myyry ve Helkama 2001, Coşkun ve Yıldırım 2009). Bu nedenle, hemşirelik eğitiminde farklı eğitim modeline göre öğrenim gören öğrencilerin kişisel değerleri farklı mıdır? sorusundan hareketle, klasik eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrenciler ile entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrencilerin kişisel değerlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmada aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

1. Hemşire öğrencilerin öğrenim gördüğü eğitim modeli kişisel değerlerini etkiler.
2. Hemşire öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre kişisel değerleri farklıdır

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı çalışmanın evrenini bir hemşirelik yüksekokulunda 2005 yılında klasik eğitim modeli ile öğrenim gören (N= 630) ve 2009 yılında entegre eğitim modeli ile öğrenim gören (N=727) birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturdu. Araştırmada herhangi bir örnekleme gidilmedi ve araştırmaya katılmaya istekli olasılıksız örnekleme ile seçilen 392 klasik eğitim öğrencisi (katılım oranı %62.0) ve 382 entegre eğitim öğrencisi alındı (katılım oranı %53.0). Araştırmanın uygulanması için Hemşirelik Yüksekokulu Bilimsel Etik Kurulu'ndan yazılı ve öğrencilerden sözel izin alındı. Klasik eğitim modeli ile öğrenim gören öğrencilerden veriler 2005 yılında, entegre eğitim modeli ile öğrenim gören öğrencilerden 2009 yılında olmak üzere iki ayrı zamanda aynı veri toplama aracı kullanılarak toplandı.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, mesleği tercih etme nedenleri ve memnuniyetlerini belirlemeye yönelik 17 soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise, Milton Rokeach tarafından (1973) geliştirilen, Şirin (1986) tarafından Türkçe'ye uyarlanan özgün ismi "A form of Values Survey" olan, "Değerler Anketi" kullanıldı (Tablo 1). Aracın Cronbach alpha değeri 0.73'tür (Şirin 1986). Veri toplama aracı, öğrencilere sınıf içinde araştırmacılar tarafından dağıtıldı. Öğrencilerden alfabetik sıra ile sıralanmış olan 18 amaç ve 18 araç değeri ayrı ayrı olmak üzere, kendileri için en önemli buldukları değere "1", kendileri için en önemsiz buldukları değer ifadesine ise "18" yazacak şekilde puanlamaları istendi. Her bir değer için verilen puan (1-18 arası) toplamı öğrenci sayısına bölünerek, o değer için puan ortalaması ve standart sapması

hesaplandı. Buna göre, puan ortalaması en düşük olan değer en fazla önemsenen değer, puan ortalaması en yüksek olan değer ise en az önemsenen değer olarak kabul edildi. Öğrencilerin, veri toplama aracını doldurmaları için gereken süre 15 dakika olarak belirlendi.

Amaç değerler, hayatın amacını belirleyen ve buna hizmet eden değerler şeklinde açıklanabilir. Kişinin hayatta olmak istediği, ulaşmak istediği durumu ve ortamı ifade etmektedir. Araç değerler ise amaca ulaşmada kullanılan aracı değerlerdir. Değerler anketinde yer alan 18 amaç ve 18 aracı değer Tablo 1’de gösterildiği gibidir (Şirin 1986, Bilgin 1999).

Tablo 1: Amaç ve Araç Değerler Sınıflandırması

Amaç değerler	Araç değerler
Aile güvenliği	Bağımsız
Barış içinde bir dünya	Bağışlayıcı
Başarı	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Eğlence	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçek arkadaşlık	Güçlü olma
Güzelliklerle dolu bir dünya	Güler yüzlü
Heyecanlı bir yaşam	Hayal gücü kuvvetli
İç huzur	Hırslı
Kendine saygı	İtaatli
Mutluluk	Kendini denetleyen
Ölümden sonra mutluluk	Mantıklı
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir yaşam	Sorumluluk sahibi
Sevgi	Temiz
Sosyal saygınlık	Terbiyeli
Ulusal güvenlik	Yardımsaver

Bilgin N (1999) Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar. İzmir. Sf:122-123’den alındı.

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 12.0 paket programı kullanılarak yapıldı. Verilerin analizinde; sürekli değişkenler için ortalama, standart sapma, isimsel veriler için sayı

ve yüzde dağılımları hesaplandı. Her iki öğrenci grubunun bazı sosyo-demografik özellikleri açısından homojeniteneliğin değerlendirilmesinde ki kare testi kullanıldı. Bazı değişkenlere göre değerler anketi puan ortalaması arasındaki farkların incelenmesinde t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanıldı. Kabul edilebilir anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlendi.

BULGULAR VE TARTIŞMA

1.Hemşire Öğrencilere İlişkin Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin %50.6'sının klasik ve %49.4'ünün entegre eğitim modeli ile öğrenim gördüğü belirlendi. Klasik eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrencilerin yaş ortalaması 21.0 ± 0.16 olup, %29.6'sının birinci sınıf, %24.5'inin ikinci sınıf, % 27.8'inin üçüncü sınıf ve %18.0'inin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu belirlendi. Öğrencilerin %58.9'unun en uzun süre büyükşehir/şehirden yaşamış olduğu ve %77.0'sinin gelir durumunun gidere denk olduğu, annelerinin %69.9'unun ilköğretim mezunu, babalarının ise %61.0'inin okur yazar-ilköğretim mezunu olduğu belirlendi. Entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrencilerin, yaş ortalamasının 21.5 ± 1.57 olduğu, %29.1'inin birinci sınıf, %23.3'ünün ikinci sınıf, % 23.3'ünün üçüncü sınıf ve %24.3'ünün dördüncü sınıf öğrencisi olduğu saptandı. Entegre eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin %58'inin en uzun süre büyükşehir/şehirden yaşadığı ve %80.3'ünün gelir durumunun gidere denk olduğu, annelerinin %64.9'unun ilköğretim mezunu, babalarının %54.4'ünün ilköğretim mezunu olduğu belirlendi. Veriler beş yıl ara ile toplanmış olmasına rağmen, her iki gruptaki öğrencilerin sosyo -demografik özelliklerinin benzer olduğu görülmüştür ($p > 0.05$), (Tablo 2). Ülkemizde, hemşire öğrencilerin örneklemini oluşturduğu benzer çalışmalarda da, hemşire öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin araştırmamızdaki bulgulara benzer olduğu belirlenmiştir (Başer 1995, Yiğit ve ark. 2007, Kaya ve ark. 2012a, Kaya ve ark. 2012b). Türkiye'deki ve araştırmamızdaki hemşire öğrencilerin anne ve babaları çoğunlukla ilköğretim mezunu ve orta sosyo-ekonomik düzeydedir.

Klasik eğitim modeli ile öğrenim gören öğrencilerin %43.1'inin düz lise, %33.4'ünün süper lise, %12.8'sinin Anadolu lisesi ve %10.7'sinin sağlık meslek lisesi (SML) mezunu olduğu saptandı. Entegre eğitim modeli ile öğrenim gören öğrencilerin %39.2'sinin düz lise, %29.5'inin süper lise, %28.1'inin Anadolu lisesi ve %4.2'sinin SML'si mezunu olduğu belirlendi. Beş yıllık bir sürede, Anadolu lisesinden mezun olanların sayısı iki kat artarken, SML'nden mezun olan öğrencilerin sayısı yaklaşık 2,5 kat azalmıştır. Klasik eğitim ve entegre eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin mezun olduğu lise türü arasındaki fark istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p < 0.05$). Klasik eğitim alan öğrencilerde, entegre eğitim alan gruba göre daha fazla sayıda SML çıkışlı hemşire öğrenci olduğu fark edilmektedir. Entegre eğitim alan öğrencilerde de süper lise ve Anadolu lisesi mezunu daha fazladır.

Tablo 2: Klasik Eğitim Modeli ve Entegre Eğitim Modeli İle Öğrenim Gören Hemşire Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

	Klasik eğitim modeli		Entegre eğitim modeli		x ²	p
	Sayı	%	Sayı	%		
Sınıf						
1.sınıf	116	29.6	111	29.1	x ² =5.447 p>0.05	
2.sınıf	96	24.5	89	23.3		
3.sınıf	109	27.8	89	23.3		
4.sınıf	71	18.1	93	24.3		
En uzun süre yaşanan yer						
Büyükşehir	131	34.4	109	28.3	x ² =3.326 p>0.05	
Şehir	96	24.5	113	29.7		
İlçe	123	31.4	123	32.3		
Köy	42	10.7	37	9.7		
Gelir durumu						
Gelir giderden az	63	16.1	59	15.5	x ² =2.163 p>0.05	
Gelir gidere eşit	302	77.0	307	80.3		
Gelir giderden fazla	27	6.9	16	4.2		
Anne eğitim düzeyi						
Okur yazar	27	8.9	35	9.2	x ² =16.780 p>0.05	
İlköğretim	274	69.9	248	64.9		
Lise	61	15.6	79	20.7		
Üniversite- Yüksek lisans	22	5.4	20	5.2		
Baba eğitim düzeyi						
Okur yazar- ilköğretim	239	61.0	208	54.4	x ² =5.989 p>0.05	
Lise	93	23.7	109	28.5		
Üniversite -Yüksek lisans	60	15.3	65	17.1		
Toplam	392	100.0	382	100.0		

2.Hemşire Öğrencilerin Kişisel Değerlerine İlişkin Bulgular

Amaç değerler yaşamın temel amaçları ile ilgilidir (Bilgin 1999). Araştırmaya katılan öğrenciler için amaç değerlerin önem sıralaması incelendiğinde; hem klasik eğitim ile öğrenim gören hem de entegre eğitim modeli ile öğrenim gören öğrenciler için, bireyin kendisine ilişkin olan amaç değerlerin en önemli olduğu görülmüştür. Her iki gruptaki öğrenciler için *en önemli görülen beş amaç değer* "kendine saygı", "aile güvenliği", "mutluluk", "sevgi" ve "iç huzur"dur (p>0.05),(Tablo 3). Değerlerin, kişinin içinde bulunduğu kültürden etkilendiği, dolayısı ile, öğrencilerin de eğitimcilerinin

değer yargılarından mutlaka etkilendiği belirtilmektedir (Güven 1990, Halstead ve Taylor 2000, Thorpe ve Loo 2003, Rassin 2008, Yazıcı 2011).

Tablo 3: Klasik Eğitim Modeli ve Entegre Eğitim Modeli İle Öğrenim Gören Hemşire Öğrencilerin Amaç Değerler Sıralaması

Amaç Değerler	Klasik eğitim modeli		Entegre eğitim modeli		t	p
	X±Sd	Sıralama	X±Sd	Sıralama		
Aile güvenliği	5.84±4.65	2	5.53±4.59	2	t=0.53	p>0.05
Barış içinde bir dünya	8.16±5.08	6	8.46±5.17	6	t=0.85	p>0.05
Başarı	8.58±4.11	9	9.22±4.11	9	t=1.53	p>0.05
Bilgelik	11.62±4.22	13	12.20±4.12	15	t=1.59	p>0.05
Eğlence	14.73±4.04	18	14.50±3.58	18	t=1.08	p>0.05
Eşitlik	8.49±4.78	8	8.65±4.22	7	t=0.43	p>0.05
Gerçek arkadaşlık	10.06±4.18	12	9.63±4.22	11	t=1.49	p>0.05
Güzelliklerle dolu bir dünya	11.20±4.96	15	10.11±4.78	13	t=2.80	p<0.05
Heyecanlı bir yaşam	14.54±4.06	17	13.91±4.13	17	t=1.98	p<0.05
İç huzur	7.33±5.01	5	7.07±4.97	4	t=0.84	p>0.05
Kendine saygı	4.51±4.01	1	5.27±3.90	1	t=0.74	p>0.05
Mutluluk	6.16±4.06	3	5.91±4.08	3	t=0.84	p>0.05
Ölümden sonra mutluluk	13.30±8.01	16	13.72±7.86	16	t=1.15	p>0.05
Özgürlük	8.20±4.28	7	8.70±4.35	8	t=1.30	p>0.05
Rahat bir yaşam	9.30±4.16	11	9.27±4.17	10	t=0.01	p>0.05
Sevgi	6.75±8.78	4	7.32±9.26	5	t=0.75	p>0.05
Sosyal saygınlık	9.28±4.22	10	9.95±4.22	12	t=1.96	p<0.05
Ulusal güvenlik	11.63±4.68	14	11.80±4.65	14	t=0.46	p>0.05

Her iki eğitim modeliyle öğrenim gören öğrencilerin en önemli gördükleri beş amaç değerinin benzer olması, kişisel değerlerin önemsenme düzeyinin sadece eğitim modelinden etkilenmediğini düşündürmüştür. Bu nedenle değerleri geliştirmede öğrenciler kurum öğretim üye ve elemanlarından etkilenmiş olabilirler. Aynı kurumda çalışanların kişisel değerlerinin incelendiği çalışmada da, kurum çalışanlarının en önemli gördükleri değerlerin "sağlıklı olmak", "aile mutluluğu", "huzur", "eşitlik" ve "güven" şeklinde sıralandığı saptanmıştır (Özsoy ve Vatan 2007). Aynı kurumun öğrencilerinde ve öğretim üye/elemanlarında en önemsenen değerlerin benzer olması katılımcıların büyük çoğunluğunun kadın olması ve meslek alanının sağlık olmasından da kaynaklanabilir. Hemşirelerin ve hemşirelik

öğrencilerinin kişisel değerlerinin incelendiği çalışmalardan elde edilen sonuçlar da bu yorumu desteklemektedir. Bu çalışmalarda, hemşireler için "kendine saygı", "mutluluk", "iç huzur" "barış içinde bir dünya" ve "aile güvenliği" değerleri en önemli görülen beş değerdir (Şirin 1986, Bahçecik ve Pek 1998, Keskin ve Yıldırım 2006, Rassin 2008, Kaya ve ark. 2012).

Her iki eğitim modeli ile eğitim gören öğrenciler arasında "güzelliklerle dolu bir dünya", "heyecanlı bir yaşam" amaç değerlerinin önemsenmesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). "Güzelliklerle dolu bir dünya" ve "heyecanlı bir yaşam" amaç değerlerinin entegre eğitim modeli ile öğrenim gören öğrenciler için daha önemli olduğu belirlendi. "Heyecanlı bir yaşam" değeri renkli ve hareketli bir yaşam, "güzelliklerle dolu bir dünya" değeri ise, doğa güzelliğine, estetik ve güzel sanatlara önem vermek şeklinde tanımlanmaktadır (Bilgin 1999). Bu her iki değer de, yaşamın güzellikleri ile ilgilidir. Bu değerlerin entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşirelik öğrencileri için daha önemli olmasında müfredata eklenen bazı derslerin etkisinin olabileceği düşünülmüştür. Entegre eğitim modelinde, müfredat programına "kişisel gelişim", "güzel sanatlar dersi" ve "spor" gibi derslerin eklendiği belirlenmiştir. Bu dersler hemşirelik öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini özgüven içinde açıklayabilmesi ve bireysel özelliklerini tanımasını sağlamak amacı ile ders programında yer almaktadır.

Araç değerler, amaç değerlere erişebilmek için, bireyin sahip olması gerektiğini düşündüğü kişisel niteliklerin oluşturduğu ayrı bir tutumlar sistemi içinde yer almaktadır. Bu değer sistemi, bireyin ideal benlik kavramını ortaya koyan kişisel tutumları sergilemektedir (Bilgin 1999). Klasik eğitim modeli ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrenciler tarafından *en önemli görülen beş araç değer*; "dürüst", "mantıklı", "sorumluluk sahibi", "bağımsız" ve "yardımsever" şeklinde sıralandığı saptandı. Farklı eğitim modeli ile öğrenim gören hemşire öğrencilerin araç değer sıralamaları benzer bulunmuştur ($p>0.05$), (Tablo 4). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin kişisel değerlerinin incelendiği çalışmalarda da, *en önemli görülen araç değerlerin* "dürüst", "bilgili olma", "bağımsızlık", "sorumluluk sahibi", "mantıklı", "yardımsever ve "insan onuru" olduğu belirlenmiştir (Keskin ve Yıldırım 2006, Rassin 2008, Kaya ve ark.2012a, Kaya ve ark. 2012b). ANA (2008) hemşirenin sahip olması gerekli beş temel değeri; fedakarlık, otonomi, insana saygı, eşitlik ve dürüstlük olarak belirlemiştir. Bu değerler, hastalarına güvenli, etkili ve hümanist bir bakım verirken hemşirelerin davranışlarına rehberlik eder (Schank ve Weis 2000). Kişinin sahip olduğu tutum ve inançların paylaşılması, rol modellerin gözlenmesi, bireyin kendi deneyimleri, farklı yaşam biçimlerinin görülmesi, farklı felsefelerin öğrenilmesi değerlere etki ederek zamanla gelişir. Hemşirelerin kültürünün, aldığı mesleki eğitimin değerlerin önemsenme sırasını etkilediği de belirtilmektedir (Thorpe ve Loo 2003, Rassin 2008). Çalışmamızdan elde edilen bulgularda, her iki eğitim modeline göre öğrenim gören hemşire öğrencilerin farklı yıllarda, farklı eğitim modeli ile eğitim almış olmalarına rağmen, *en önemli gördükleri beş amaç ve beş araç değeri* benzer şekilde sıralamış olmaları (Tablo 3, Tablo 4) ve bu değerlerin literatürde belirtilen hemşirelik mesleğine ait değerlerle örtüşmesi

kişisel değerlerin hemşirelik eğitiminden etkilendiğini düşündürmekle beraber, değerlerin benzer şekilde sıralanması, literatürde de belirtildiği gibi belli kişisel değerlere sahip kişilerin, belli mesleğine yöneldiğinin göstergesi olarak da yorumlanabilir (Çalışkur ve ark. 2012). Aynı zamanda, aynı kurumun çalışanlarının değerlerinin incelendiği çalışmada da benzer sonuçların elde edilmesi (Özsoy ve Vatan 2007) öğrencilerin değerlerinin şekillenmesinde, kurumun öğretim elemanlarının değerlerinin de önemli etkisi olduğunu düşündürmüştür. *Sonuç olarak*, çalışmamızda her iki eğitim modelinde öğrenim gören hemşire öğrenciler için en önemli görülen beş değer aynı olması, kuruma ve mesleğe ait özelliklerin uygulanan eğitim modeline göre daha belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Her iki gruptaki öğrenciler hemşirelik mesleki değerlerine uygun kişisel değerlere sahiptir, ancak öğrenim görülen eğitim modeli, en önemli görülen kişisel değerlerin sıralamasını etkilememiştir.

Tablo 4: Klasik Eğitim Modeli ve Entegre Eğitim Modeli ile Öğrenim Gören Hemşire Öğrencilerin Araç Değerler Sıralaması

	Klasik eğitim modeli		Entegre eğitim modeli		t	p
	X±SD	Sıralama	X±SD	Sıralama		
Bağımsız	7.84±5.21	4	7.83±5.23	5	t=0.25	p>0.05
Bağışlayıcı	11.15±5.25	14	10.79±4.54	14	t=1.16	p>0.05
Cesaretli	9.01±5.06	11	8.71±4.77	8	t=0.17	p>0.05
Dürüst	5.41±4.76	1	6.25±4.81	1	t=2.12	p<0.05
Entelektüel	12.79±4.48	15	12.91±4.48	16	t=0.33	p>0.05
Geniş görüşlü	9.44±4.54	13	9.68±4.49	12	t=0.92	p>0.05
Güçlü olma	8.51±4.65	8	8.67±4.85	8	t=0.46	p>0.05
Güler yüzlü	8.10±5.28	6	8.14±5.24	6	t=0.09	p>0.05
Kendini denetleyen	8.46±4.26	7	9.22±4.50	11	t=1.84	p>0.05
Hayal gücü kuvvetli	13.98±4.36	18	13.72±4.42	18	t=1.98	p<0.05
Hırslı	13.43±4.89	17	13.66±4.89	17	t=0.97	p>0.05
İtaatli	13.39±4.02	16	12.88±4.45	15	t=1.49	p>0.05
Kendini denetleyen	8.46±4.26	7	9.22±4.50	11	t=1.84	p>0.05
Mantıklı	5.99±4.36	2	6.31±4.41	2	t=1.32	p>0.05
Sevecen	9.13±4.48	12	9.22±4.61	10	t=0.16	p>0.05
Sorumluluk sahibi	6.40±4.03	3	6.78±4.41	3	t=1.29	p>0.05
Temiz	8.86±4.27	9	9.79±4.61	13	t=2.89	p<0.05
Terbiyeli	8.91±4.76	10	8.38±4.83	7	t=1.32	p>0.05
Yardımsız	8.07±4.25	5	7.68±4.27	4	t=1.13	p>0.05

3.Hemşire Öğrencilerin Bazı Tanıtıcı Özellikleri ile Kişisel Değerleri Arasındaki İlişki

Literatürde, öğrencilerin meslek seçiminde kişisel değerlerinin etkisi olduğundan, aynı zamanda öğrencilerin mesleğe özgü değerleri taşımalarının mesleki eğitimlerini ve mesleğe uyumlarını kolaylaştırıcı bir faktör olduğundan söz edilmektedir (Lamsa ve ark. 2000, Altun 2003, Çalışkur ve ark. 2012). Bu nedenle, hemşirelik mesleğine yönelmede yüksek motivasyonlu (üniversiteye giriş sınavında hemşirelik bölümünü ilk sırada seçen) öğrenciler ile düşük motivasyonlu (ilk sırada seçmeyen) öğrencilerin değerler sıralamasının farklı olabileceği düşünülmüştür. Hemşirelik bölümünü ilk sırada tercih edenler ile ilk sırada tercih etmeyen öğrencilerin "dürüst", "itaatli", "yardımsever", "temiz", "heyecanlı bir yaşam", "gerçek arkadaşlık", "ulusal güvenlik" ve "kendini denetleyen" değerlerin önemsenme sırası arasında farklılık olduğu saptandı ($p<0.05$). "Dürüst", "itaatli", "yardımsever" ve "temiz" değerleri klasik eğitim ile öğrenim gören ve ilk tercihi hemşirelik olmayan öğrenciler için daha önemli bulunmuştur. Oysa, "dürüst" ve "yardımsever" değerleri hemşirelik mesleğinin yedi temel değerinden ikisidir (ANA 2008). Bir kişinin bir mesleğe yönelmesinde, sahip olduğu değerlerin etkisinin olduğu belirtildiğinden (Rassin 2008, Çalışkur ve ark. 2012, Kaya ve ark. 2012), "dürüst" ve "yardımseverlik" değerlerinin hemşireliği ilk sırada tercih eden öğrenciler tarafından daha fazla önemsenmesi beklenmektedir. Araştırmada bu yönde elde edilen bulgu literatürde sözü edilen bilgi ile örtüşmemektedir. "Heyecanlı bir yaşam", "gerçek arkadaşlık", "ulusal güvenlik" ve "kendini denetleyen" değerleri de entegre eğitim modeli ile öğrenim gören ve hemşireliği ilk sırada tercih etmeyen öğrenciler için daha önemli görülmüştür. Bu değerler, genellikle sosyal bilim dallarında öğrenim gören öğrenciler için daha çok önemsenen değerlerdir (İmamoğlu ve Aygün 1999, Bilgin 1999, Sagive ve Schwartz 2000, Myyry ve Helkama 2001, Uyguç 2003, Kutay ve ark. 2008, Coşkun ve Yıldırım 2009, Yıldız ve ark. 2011). Bu değerlerin entegre eğitim modeli ile öğrenim gören ve hemşireliği ilk sırada tercih eden öğrenciler için daha önemli görülmesi, entegre eğitim modelinde alınan kişisel gelişim, güzel sanatlar, topluma hizmet uygulamaları gibi seçmeli derslerin etkilerinden kaynaklanmış olabilir.

Değerler yaşam şeklini ve insanların yaşamı yönetme şeklini temsil eder. Değerler yaşam içinde farklılık yaratan şeylerdir (Schank ve Weis 2000). Değerler mesleki sosyalizasyon süreci içerisinde eğitim- öğretim düzeyinden etkilenir (Martin ve ark. 2003, Rassin 2008, Acaroğlu 2008, Çalışkur ve ark. 2012). Bu araştırmada birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören hemşire öğrenciler arasında amaç ve araç değerlerin önemsenmesi bakımından fark olup olmadığı incelenmiştir. Klasik eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyi arasında fark incelendiğinde, amaç değerlerin puan ortalamaları arasında "güzelliklerle dolu bir dünya", "ölümden sonra mutluluk" "itaatli", "sevecen", "cesaretli", "terbiyeli" ve "temiz" değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$). Öğrencilerin yaş olarak bilişsel ve duyuşsal açıdan olgunlaşmaları, insan gereksinimlerinin ve yaşamın anlamının daha fazla farkında olmaları "güzelliklerle dolu bir dünya" değerinin son sınıfa doğru daha önemli bulduklarında etkili olabileceği

düşünülebilir. Bu değerlerin birinci ve ikinci sınıflar tarafından daha az önemli bulunmasında bu öğrencilerin eğitimlerinin henüz başında olmaları ve gelecek kaygısı taşıyabildikleri sebebiyle idealist tutumları benimsedikleri ile yorumlanabilir. Diğer yandan, "ölümden sonra mutluluk" değerinin son sınıfa doğru daha az önemsenen bir değer olması, öğrencilerin eğitimleri ve uygulamaları sırasında ciddi vakalar ve ölüm olgusu ile karşılaşmış olmaları sebebi ile bu değeri daha önemsiz olarak algılamış olabileceğini düşündürmüştür. Kaya ve ark. (2012a) da hemşirelik öğrencilerinin dini değerleri en az önemsediklerini saptamışlardır. "İtaatli" ve "terbiyeli" değerlerinin birinci sınıftan dördüncü sınıfa doğru daha az önemsenen değerler oluşunda, hemşirelik eğitiminde; öğrencilere bağımsız karar vermede özgüven ve otonomi becerileri öğretiminin etkili olduğunu düşündürmüştür.

Entegre eğitim ile öğrenim gören öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre diğer değerlerdeki fark incelendiğinde, "barış içinde bir dünya", "heyecanlı bir yaşam", "eğlence", "dürüst" ve "yardımsever" değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). "Barış içinde bir dünya" dördüncü sınıf öğrencilerinde daha fazla önemsenen bir değer olmuştur. Dördüncü sınıf öğrencilerinin yetişkinlik dönemine daha yakın bir yaş grubunda olmaları yetişkin bir bireyin gelişim görevlerinden olan toplumsal sorumluluğa erişme, toplumsal olaylarla ilgilenme görevlerini tanımaya başladıklarını göstermektedir (Hitchcock ve ark. 2003). "Heyecanlı bir yaşam" ve "eğlence" değerleri ilk sınıftaki öğrenciler için daha önemli görülmektedir. Bu değerlerin ilk sınıftaki öğrenciler için önemli görülmesi, entegre eğitim modelinde daha çok birinci sınıfta üniversitedeki ortak seçmeli derslerin yer alması ve hemşirelik uygulamaların ikinci sınıftan sonra başlaması nedeniyle olabileceğini düşündürmüştür. "Dürüst olma" ve "yardımsever" değerleri hemşireliğin profesyonel değerlerindedir (Schank ve Weis 2000). Bu değerlerin son sınıf öğrencileri tarafından daha çok önemsenmesi, hemşirelik eğitimi sırasında kişisel değerlerin mesleki değerlere dönüşmesi açısından önemli görülmüştür. Çalışmamızda her iki eğitim modelinde öğrenim görülen öğrencileri için, sınıf düzeyine göre amaç ve araç değerlerin önemsenme düzeyi farklılıklar bulunmuştur. Her iki eğitim modelinde de en önemli görülen değerlerin son sınıfa doğru gidildikçe hemşirelik mesleki değerleri ile örtüşmesi, öğrencilerin mesleki gelişimleri açısından yararlı ve önemli bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Her iki eğitim modelindeki öğrenciler için en önemli görülen değerlerin benzer olması ve bu değerlerin hemşirelik mesleki değerleri ile örtüşmesi ve mesleği tercih etme sırasından etkilenmemesinin, öğrencilerin davranışlarının mesleki ve etik ilkelerle yüklü olduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda, her iki eğitim modelinde de son sınıf öğrencileri için en önemli görülen değerlerin, hemşirelik mesleki değerleri ile örtüşmesi, hemşirelik eğitimin şekillendirici etkisini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, her iki eğitim modelindeki öğrenciler için en önemsenen kişisel değerlerin benzer olması, değerlerin eğitim modelinden bağımsız olarak, en çok kurum öğretim üye ve

elemanları tarafından aktarıldığını ve ortak kültür etkileşiminin biçimlendirici etkisi olduğunu açıklamaktadır. Değerlerin önemsenmesinde öğrenim görülen sınıf düzeyinin önemli etkisi olduğu göz önüne alındığında, hemşirelik fakülte ve yüksekokullarının eğitim programlarında, meslek felsefesi, insan bilimleri, mesleki değerler, davranış bilimleri konularına daha fazla yer verilmelidir. Değer temelli eğitim, tüm derslerde işlenmeli, geleceğin hemşireleri olan öğrencilerin profesyonel değerleri kavraması, içselleştirmesi, benimsemesi ve davranışa dönüştürmelerinde bir eğitim stratejisi olmalıdır. Hemşirelik fakülte/yüksekokullarında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin değerlerinin karşılaştırılması, hemşirelik öğrencilerinin meslek yaşamına geçtikten sonra değerlerindeki değişimlerin incelenmesi ilerde yürütülecek araştırmalar için önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Acaroğlu R. Değerler ve hemşirelik eğitimi. VI. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi, 23-25 Ekim 2008. Erişim: 20 Ekim 2011.http://www.istanbul.edu.tr/yuksekokullar/floren/egitim_kongresi.htm.
- Altun İ. Burnout and nurses' personal and professional values. *Nurs Ethics* 2002; 9 (3): 575-584.
- Altun İ. The perceived problem solving and values of student nurse and midwives. *Nurs Educ Today* 2003; 23: 575-584.
- American Nurses' Association (2008). The essentials of baccalaureate education for professional nursing practice. Retrieved May 14, 2012, from <https://www.aacn.nche.edu/education-resources/BaccEssentials08.pdf>.
- Bahçecik N & Pek H. Hemşirelerin değer kavramı ile ilgili görüşleri ve sahip olduğu değerler. *Şişli Etfal Hastanesi Hemşirelik Dergisi* 1998;5(3): 25-28.
- Başer G. Hemşirelik yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin sosyal özellikleri, okulu tercih sıralaması ver seçme nedenleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 1995; 2(1): 11-20.
- Bilgin N. Değer ölçekleri. Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1999; 122-123. Çalışur A, Demirhan A, Bozkurt S. Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2012; 17(1): 219-236.
- Coşkun Y & Yıldırım A. Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2009; 6(1): 311-328.
- Diñ L & Ulusoy FM. How nurses approach ethical problems in Turkey. *Int Nurs Rev* 1998; 45(5): 137-139.
- Doğan S. Hemşirelik eğitiminde entegrasyon çalışmaları. VI. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Erişim: 20 Ekim 2011.http://www.istanbul.edu.tr/yuksekokullar/floren/egitim_kongresi.htm.
- Duran EM. The power of values. A question of professionalism. *Rev Enferm* 2004; 27(3): 31-37.
- Ege Üniversitesi Bologna Sistemi. Erişim: 10 Mart 2013, <http://www.ebys.ege.edu.tr/login.aspx>.
- International Council of Nursing (2007). The ICN code of ethics for nurses. Retrieved December 1, 2011, from http://www.icn.ch/images/stories/documents/about/icncode_english.pdf.

- Fogerman MS. Professional identity: Values embedded in meaningful nursing practice. *J Adv Nurs* 1997; 25: 434-441.
- Friedman MM, Bowden VR, Jones EG. Family values, family nursing research, theory, and practice. 5th ed. New Jersey: Prentice Hall, 2003; 351-376.
- Güven K. Hastanelerde çalışan doktor, hemşire ve bu meslekleri seçen öğrencilerin tutum ve değerlerinin analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1990.
- Halstead J & Taylor J. Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education* 2000; 30(2):169-202.
- Hitchcock JE, Schubert PE, Thomas SA. Care of young, middle and older adults, Chapter 23. *Community Health Nursing Caring in Action*. 2nd ed. New York: Thomson/Delmar Learning, 2000; 557-580.
- İmamoğlu EO, Aygün ZK. 1970'lerden 1990'lara değerler: Üniversite düzeyinde gözlenen zaman, kuşak ve cinsiyet farklılıkları. *Türk Psikoloji Dergisi* 1999; 14(44): 1-22.
- Kasapoğlu A. Sosyoloji öğrencilerinin sosyal değer ve tutumları. *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Dergisi* 1992; 35(1): 141-158.
- Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N . Hemşirelik öğrencilerinin bireysel ve profesyonel değerleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2012a; 15(1):18-26.
- Kaya H, Kaya N, Şenyuva E, Işık B . Personal values of baccalaureate nursing students in Turkey. *Int J Nurs Pract* 2012b;18:527-536.
- Keskin G & Yıldırım GÖ. Hemşirelerin kişisel değerlerinin ve iş doyumlarının incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006; 22(1): 119-133.
- Kocaman G. Entegrasyon. VI. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi, 23-25 Ekim 2008. Erişim: 20 Ekim 2011, http://www.istanbul.edu.tr/yuksekokullar/floren/egitim_kongresi.htm.
- Kutay N, Tükenmez NM, Akkaya GC. Türk muhasebe meslek mensuplarının kişisel değerlerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *İİFDergisi* 2008; 23(268): 119-132.
- Lamsa A, Sakkinen A, Turjanmaa P. Values and their change during the business education- a gender perspective. *International Journal of Value-Based Management* 2000; 13: 203-213.
- Martin P, Yarbrough S, Alfred D. Professional values held by baccalaureate and associate degree nursing students. *J Nurs Scholarship* 2003; Third Quarter: 291-296.
- McNeese-Smith DK & Crook M. Nursing values and a changing nurse workforce. Values, age and job stages. *J Nurs Adm* 2003; 33(5): 260-269.
- Myrsky L & Helkama K. University students' value priorities and emotional empathy. *Education Psychology* 2001; 21(1): 25-40.
- Özensele E. Sosyolojik bir ölçü olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi* 2003; 1(3): 217-239.
- Özsoy SA & Vatan F. Bir yükseköğretim çalışanlarının kişisel değerlerinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2007; 23(2): 1-11.
- Özsoy SA, Uysal A, Bayık A ve ark. Hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Erzurum, 1999: 345-350.
- Rassin M. Nurses' professional and personal values. *Nurs Ethics* 2008; 15(5): 614-630.
- Rokeach M. The nature of human values. New York: The Free Press, 1973; 110-118.

- Sabancıoğulları S & Doğan S. Bir entegre eğitim programından yeni mezun olan hemşirelerin meslek ve okul eğitimine ilişkin düşünceleri ve profesyonel kimlik düzeyleri. *İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi* 2012; 20(3): 184-192.
- Sagive I & Schwartz SH. Value priorities and subjective well being: direct relations and congruity effects. *Eur J Soc Psychol* 2000; 30: 177-198.
- Schank MJ & Weis D. Exploring commonality of professional values among nurse educators in the United States and England. *J Nurs Educ* 2000; 39(1): 41-45.
- School of Nursing Handbook and Policy Manual for RN- BSN Students. Erişim: 14 Mayıs 2012, <http://www.kvsu.edu/NR/rdonlvres/913F6493-A3AB-46F4-95CE-F4E68AEACAA0/BSNStudentHandbook1011.pdf> .
- Şirin A. Gençlerin değer sıralaması üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SosyalBilimler Enstitüsü. 1986.
- Thorpe K & Loo R. The values profile of nursing undergraduate students: Implications for education and professional development. *J Nurs Educ* 2003; 42(2): 83-90.
- Tüfekci FG, Yıldız A. Öğrencilerin hemşireliği tercih etme gerekçeleri ve gelecekleri ile ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2009; 12 (1): 31-37.
- Uyguç N. Cinsiyet, mesleki değerler ve meslek seçimi. *DEFİİF Dergisi* 2003; 18(1): 93-103.
- Ünlü HS, Özgür G, Gümüş AB. Hemşirelik yüksekokulundaki öğrencilerin hemşirelik mesleği ve eğitimi ile ilgili görüş ve beklentileri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2008; 24(1): 43-56.
- Yazıcı K. (2011). Değerler eğitimine genel bir bakış. Erişim: 20 Ekim 2011, <http://www.sosyalbilgiler.gazi.edu.tr/articles/article20.pdf>.
- Yıldız S, Taşkiran E, Çiçek M. Üniversite öğrencilerinin bireysel değerleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki: Kafkas Üniversitesi'nde bir araştırma. Erişim: 20 Ekim 2011, <http://abs.kafkas.edu.tr/upload/344/kongregirisimcilik.pdf>.2011.
- Yiğit R, Esenay IF, Derebent E. Türkiye'de hemşirelik son sınıf öğrencilerinin profili. *Cumhuriyet Üniversitesi HYO Dergisi* 2007; 11(3):1-12.